

ZPRÁVA ZE STÁŽE

Frankfurt nad Mohanem, 20.–23. dubna 2026

1. Úvod

Stáž do Frankfurtu nad Mohanem se uskutečnila ve dnech 20. až 23. dubna 2026 v rámci projektu Sítě vzájemného učení k tématu sexuality napříč službami (CZ.03.03.01/00/23_050/0003907), který je realizován organizací Freya s finanční podporou Evropského sociálního fondu – Operačního programu Zaměstnanost. Projekt reaguje na potřebu systematického a citlivého přístupu k tématu sexuality, intimity a vztahů v pobytových zařízeních.

Cílem stáže bylo:

- seznámit se s příklady dobré praxe v oblasti podpory sexuality a prevence násilí u osob s mentálním znevýhodněním v Německu,
- navázat kontakty s odbornými organizacemi a akademickou sférou,
- posílit kompetence účastníků a účastnic v práci se sexualitou v sociálních službách pro osoby s mentálním znevýhodněním.

Stáže se zúčastnilo 9 osob – 3 zaměstnankyně Freya, tlumočnice a 5 pracovníků a pracovníc ze zařízení sociálních služeb v ČR, kteří tvoří součást sítě vzájemného učení. Program stáže zahrnoval přednášky, prohlídky specializovaných poraden, výstavu i diskuse s odborníky.

Seznam účastníků*účastnic:

- Peter Bédi (IC Zahrada)
- Zuzana Kubrová (DSS Litvínov)
- Jitka Holíková (Klíč Olomouc)
- Šárka Doskočilová (Domov Odlochovice)
- Lenka Bejšovcová (Domov Na Hrádku)
- Lucie Šídová (Freya)
- Kateřina Čížková (tlumočnice)
- Jaroslava Prchalová (Freya)
- Petra Hamerníková (Freya)

2. Přehled navštívených míst a organizací

Úterý 21. dubna 2026

Frauennotruf Frankfurt (v Okohaus)

Specializovaná poradna pro ženy, které se staly obětí sexuálního nebo domácího násilí. Organizace funguje 41 let jako neziskové sdružení, které vzniklo z dobrovolnické iniciativy za ženská práva. V současné době zde působí 8 odborných poradkyň (včetně specialistek jako Maria, odpovědná za projekt pro ženy s poruchami učení, a Julia, psychosociální pracovnice zajišťující vzdělávání v oblasti sexuálního obtěžování).

- **Pracoviště a diskrétnost:** Poradenské centrum sdílí prostory s více organizacemi, což zajišťuje maximální anonymitu – okolí netuší, za kým klientka přichází.
- **Rozsah pomoci:** Cílovou skupinou jsou ženy od 14 let. Řeší se všechny formy násilí (stalking, kyberšikana, digitální násilí). Kritériem pro kontaktování je i pouhý nepříjemný pocit nebo obava klientky.
- **Podmínky služby:** Služba je bezplatná, anonymní, nezávislá na pobytovému statusu či podání trestního oznámení. K dispozici jsou tlumočníci (vč. znakového jazyka) a komunikace probíhá v jednoduchém jazyce.
- **Terapeutická podpora:** Organizace neposkytuje dlouhodobou terapii (v Německu jsou přes pojišťovny dlouhé čekací doby), ale nabízí až 10 hodin předterapeutické podpory pro překlenutí krizového období, zaměřené na aktuální pocity. Disponují seznamem ověřených terapeutů a terapeutek.
- **Podpora osob s mentálním znevýhodněním (MZ):** Pro ženy s MZ je hledání terapeutické pomoci kritické, protože terapeuti a terapeutky si z důvodu převisu poptávky klientky vybírají a chybí jim vzdělání pro práci s MZ. Využívá se zejména kognitivně-behaviorální terapie (KBT). Státní organizace mají povinnost publikovat informace v jednoduchém čtení. Frauennotruf v rámci nového projektu přeložil web i materiály do jednoduchého jazyka a edukoval navazující subjekty (policie, advokátní služby).
- **Akademická spolupráce a osvěta:** Ve spolupráci s univerzitou vytvořili výuková videa pro urgentní příjmy nemocnic, která učí personál po celém Německu, jak diskrétně vyšetřovat oběti znásilnění (prioritou je stabilizace oběti, až poté zajištění stop). Organizace aktivně provádí osvětu v zařízeních sociálních služeb a školách, využívá sociální sítě (Instagram, e-mail) a velmi úspěšné divadelní hry v zařízeních pro lidi s MZ.
- **Právní aspekty:** Právní pomoc neposkytují, ale provázejí ženy procesem trestního řízení (v Německu již nelze podané trestní oznámení vzít zpět). U

žen s MZ jsou řízení často bezdůvodně zastavována, organizace proto využívá obrázkové složky pro vyjádření emocí u soudu.

Výstava: „Hallo Freiheit! Společně přes bariéry“

Interaktivní výstava zaměřená na možnosti bezbariérového bydlení a praktické pomůcky pro lidi se sluchovým i zrakovým postižením. Účastníci*účastnice si mohli vyzkoušet simulaci ztráty sluchu a seznámit se s moderními vizuálními a technickými řešeními pro inkluzivní život a odbourávání sociální izolace.

Středa 22. dubna

Paomi (Part of mine) – Setkání se Sabrinou

Organizace s 22letou historií se specializuje na zakázkovou, vysoce diskrétní výrobu anatomicky přesných textilních edukačních pomůcek. Vznikla na základě osobního příběhu pomoci ženě po hysterektomii (model dělohy).

- **Charakteristika výroby:** Všechny šičky jsou ženy starší 60 let se zdravotním znevýhodněním. Modely jsou odesílány pouze s krátkými popisy (zaměstnankyně nejsou sexuoložky). Výroba ročně dosahuje cca 3 500 kusů.
- **Provedení modelů:** Pomůcky jsou pratelné, rozložitelné a vyráběné ve třech reálných odstínech pleti. Místo složitých knoflíků se používají textilní silikonové kuličky. Modely záměrně nemají ochlupení (technické limity materiálu) a nelze na ně navléknout kondom, ale umožňují penetraci.
- **Konkrétní modely:**
  - *Model dělohy „Anke“ a model vulvy (nejprodávanější).*
  - *Modely penisů: „Paul“ (mladistvý bez erekce, se stahovací předkožkou pro nácvik hygieny) a „Werner“ (dospělý s erekcí, propojitelný s prostatou a močovou trubicí).*
  - *Novinky a trendy: Vývoj modelů prsou a varlat s nádory (osvěta onkologické prevence), modely vnitřních/vnějších stydkých pysků (reakce na rizikový trend estetické labioplastiky u mladých dívek v Německu).*
- **Odborný vývoj:** Vývoj trvá měsíce (např. u modelu Werner půl roku kvůli specifikům močové trubice). Prototypy jsou přísně konzultovány s urology*uroložkami a sexuálními pedagogy*pedagožkami z organizace Pro familia.

Pro familia Frankfurt

Centrum pro rodinné plánování založené v 50. letech gynekology. V 60. letech se transformovalo ve feministické hnutí akcentující ženská práva a sexuální svobodu.

- **Poradenství při přerušení těhotenství:** V Německu je potrat dle trestního zákoníku nelegální, ale beztrestný, pokud žena absolvuje povinné poradenství. Systém vyžaduje nejprve návštěvu poradny (v Pro familia poradenství zajišťuje 10 vytížených pracovníků a pracovníc), následuje 3denní lhůta na rozmyšlenou a teprve poté je možný zákrok (cena 400–700 EUR). Poradci a poradkyně zachovávají striktní neutralitu. Od 14 let mohou mladí lidé rozhodovat o interrupci bez souhlasu rodičů. Nejohroženější skupinou jsou ženy ve věku 23–26 let.
- **Lidé se zdravotním znevýhodněním (mentální a tělesné znevýhodnění):** U lidí s MZ je při jednání přítomen opatrovník*opatrovnice, ale respektuje se vůle klienta*klientky. U zdravotně znevýhodněných je rodinou často tvrdě prosazována antikoncepce. Organizace kriticky poukazuje na historické i přetrvávající nelegální sterilizace či nucené medicínské injekce prováděné z podnětu opatrovníků*opatrovnic, což evokuje praktiky z dob národního socialismu.
- **Podpora rodičovství u MZ:** Právo na sexualitu a reprodukci je legislativně garantováno. V praxi však pobytová zařízení často nedokážou těhotnou ženu s MZ podpořit, což vede k jejímu vystěhování. Specializovaných azylových domů pro matky s MZ je v Německu minimum.
- **Osvětová činnost:** Organizace pořádá skupinové workshopy zaměřené na práva, hygienu, vztahy a antikoncepci. Individuální poradenství využívají častěji muži. Využívají se realistické pomůcky: zátěžová panenka (váha novorozence) či simulační těhotenské břicho a prsa.
- **Sexuální asistence (SA):**
  - *Pasivní SA:* Poradenství, zprostředkování kontaktů na sexuální doprovody (SB), příprava prostředí (kondomy, erotické materiály). Může zahrnovat i připevnění pomůcky (vibrátoru) na tělo klienta*klientky běžným pečujícím personálem, pokud personál dále neasistuje aktivně. Využívají se i pomůcky jako kondom Wingman nebo ucelené sety vhodné pro lidi s PAS (např. „Od hlavy až k patě“ na tmavém pozadí). Každé zařízení v Německu musí mít povinně vypracovaný sexuálně-pedagogický koncept. Úkony v šedé zóně (objímání, hlazení) jsou prováděny personálem výhradně dobrovolně.
  - *Aktivní SA:* Přímý sexuální či dotekový kontakt (např. mazlení) poskytovaný externími specialisty*specialistkami. Podléhá německému zákonu o prostituci (jde o regulérní zaměstnání,

poskytovatelé odvádějí daně a pojištění). Služba je drahá (od 150 EUR/hod do 800 EUR za večer) a hradí si ji klient*ka sám*sama. V okolí Frankfurtu působí aktuálně 3 muži, žen je v oboru více. Nejčastější klientelou jsou lidé s těžkým znevýhodněním a lidé ve vyšším věku.

Čtvrtek 23. dubna – Frankfurt University of Applied Sciences

Setkání s Prof. Dr. Stefanem Timmermannsem

Odborná diskuse s profesorem sexuální pedagogiky o akademickém ukotvení, profesionalizaci oboru a ochraně před násilím.

- **Profesionalizace oboru a „Pečeť kvality“:** V Německu chybí oficiální státní diplom pro obor „sexuální pedagog“. Profesionální spolek (od r. 1990) proto vydává odborné osvědčení („pečeť kvality“). Podmínky pro získání se od roku 2025 zpřísnily: vyžaduje se základní pedagogické/zdravotní vzdělání, 180 hodin doplňkového studia, supervize, doložená praxe a složení zkoušky. Studium probíhá přes soukromé akreditované agentury a trvá 1–1,5 roku. Spolek má cca 500 členů (230 s pečením), ročně vyřizuje 200 žádostí. Spolek nemá státní pravomoc, při porušení etických standardů může pečeť pouze odebrat.
- **Prevence a ochrana před násilím:** Testy osobnosti se u uchazečů a uchazeček neprovádějí (považováno za stigmatizující), vyžaduje se čistý trestní rejstřík. Prevence se zaměřuje na pevné nastavení ochranných postupů a pomoc lidem, kteří u sebe vnímají riziko selhání (parafilní preference zkoumá např. klinika Eppendorf v Hamburku).
- **Sexualita osob se znevýhodněním:** Výzkumy ukazují, že lidé se znevýhodněním zažívají 3–4× častěji sexuální násilí než běžná populace. Pozice samostatného sexuálního pedagožky*pedagoga v sociálních službách je však spíše výjimečná, většinou jde o kumulovanou funkci stávajícího personálu. Rodiče dětí se znevýhodněním vykazují silné obavy z jejich sexuality.
- **Doporučené odborné zdroje:** Uwe Sielert (manuály pro školy), poradenská organizace Libelle (Mainz), časopis Ohrenkuss (tvořený lidmi s Downovým syndromem), seznamka Schatzkästchen a dokumenty stanice Arte o SA.

3. Klíčové poznatky pro praxi

Oblast	Klíčový poznatek
Prevence násilí	Důležitost anonymního a nízkoprahového poradenství. Klíčová je edukace zdravotnického personálu urgentních příjmů v zajišťování stop po násilí citlivým způsobem (vyšetřovat po částech těla, prioritou je bezpečí oběti). Nutnost překladu materiálů a právních kroků do snadného čtení pro osoby s mentálním znevýhodněním.
Sexuální asistence	Jasně rozlišení mezi pasivní asistencí (příprava prostředí, poradenství, zprostředkování kontaktu, technická pomoc s pomůckami) a aktivní asistencí (přímý kontakt za úplatu spadající pod zákon o prostituci). Nezbytnost existence sexuálně-pedagogického konceptu v každém zařízení.
Edukační pomůcky	Využití realistických, inkluzivních a přátelých modelů (např. manufaktura Paomi) různých odstínů pleti a věkových specifik pro srozumitelnější vysvětlování tělesnosti, hygieny a práv.
Práce s právy	U lidí se znevýhodněním je prioritou empowerment (posílení) a vysvětlení jejich základních práv v oblasti sexuality, reprodukce a tělesné integrity. Respektování naprosté autonomie uživatele – žádné kroky (včetně podání trestního oznámení) nesmí jít proti vůli klienta*klientky.
Budoucí výzvy oboru	Řešení specifik „oběti bez pachatele*pachatelky“ (překročení hranic osobou s těžkým mentálním znevýhodněním), osvěta rozdílu mezi flirtem a obtěžováním v pobytových službách a řešení faktu, že nejčastějšími původci násilí jsou lidé z nejbližšího okolí (kolegové*kolegyně, pečující osoby, rodiče).

4. Závěr a doporučení (zpětná vazba a reflexe účastníků a účastnic stáže)

Stáž potvrdila, že systémový přístup k sexualitě vyžaduje kombinaci kvalitního vzdělávání personálu, dostupnosti specializovaného poradenství a otevřenosti k tématům, která jsou v českém prostředí stále často tabuizována. Získané kontakty a metodické materiály budou aktivně využity v rámci další činnosti sítě vzájemného učení organizace Freya.

Zahraníční zkušenost přinesla zúčastněným pracovníkům a pracovnícím z českých zařízení sociálních služeb důležité srovnání a podněty pro rozvoj tuzemské praxe:

- **Hodnocení interaktivní výstavy:** Navštívená expozice zaměřená na smyslová znevýhodnění sklídila mimořádný úspěch. Účastníci a účastnice vysoce ocenili moderní vizualizaci, edukační pomůcky a možnost prožít simulaci smyslových ztrát, což všem pomohlo lépe porozumět hloubce izolace těchto osob. Pro některé z nich se výstava stala inspirací pro budoucí pedagogickou činnost se studenty a studentkami sociálních oborů.
- **Srovnání přímé práce v ČR a Německu:** V rámci odborných diskusí přítomní odborníci a odbornice dospěli*dospěly k závěru, že v České republice je přímá, každodenní práce s lidmi s mentálním znevýhodněním (MH) v mnoha ohledech na pokročilejší a flexibilnější úrovni než v Německu. Německý systém však vyniká lepším legislativním a systémovým ukotvením témat sexuality do struktur sociálních služeb, což je pro českou praxi velkým přínosem.
- **Pohled na pasivní sexuální asistenci:** Téma pasivní sexuální asistence (SA) ze strany kmenového personálu vyvolalo mezi českými pracovníky a pracovnícemi profesní skepsi a kritickou diskusi. Účastníci a účastnice vyjádřili obavy z překračování profesionálních hranic a možného ohrožení personálu i klientů či klientek. Shoda panovala v tom, že pro české prostředí je vhodnější současný tuzemský model, kde sexuální asistence není přímou součástí standardních sociálních služeb, a doteky ze strany personálu by neměly být brány jako automatická povinnost.
- **Reflexe akademického bloku:** Setkání na univerzitní půdě sice přineslo zajímavé vhledy do výzkumů a teorie, u části účastníků a účastnic však vyvolalo zklamání kvůli přílišnému teoretickému zaměření a slabšímu propojení přednášejícího s každodenní praxí v zařízeních.
- **Inspirace pro chráněné dílny a organizaci:** Velkým praktickým podnětem byla ukázka textilních anatomických pomůcek z chráněné manufaktury. Účastníci a účastnice projevíli zájem iniciovat podobnou zakázkovou výrobu edukačních modelů v rámci chráněných dílen ve svých domovských organizacích v ČR.
- **Organizace stáže:** Velmi pozitivně byla hodnocena také celková metodika stáže, zejména zařazení pravidelných reflexí (tzv. check-inů) během programu, což pomáhalo průběžně zpracovávat náročná témata.